

metabolizmus metabolism	Az élő szervezetekben lejátszódó kémiai reakciók összessége, amelyek felelősek az élet fenntartásáért. E folyamatok révén a szervezetek növekednek, szaporodnak, fenntartják struktúráikat, és válaszolnak a külvilág ingereire.
katabolizmus catabolism	A katabolizmus a szerves anyagok lebontása, melynek során energia szabadul fel (vagy raktározódik).
anabolizmus anabolism	Az anabolizmus új anyagok (pl. sejtalkotó vegyületek) felépítése energia felhasználásával.
elsődleges metabolizmus primary metabolism	Azoknak a kémiai útvonalaknak az összessége, amelyek a szervezet növekedésével, fejlődésével, szaporodásával kapcsolatosak. Szénhidrátok, fehérjék, lipidek, nukleinsavak szintézise és átalakításai, amelyek lényegileg minden élő szervezetben azonosak.
másodlagos metabolizmus (speciális metabolizmus) secondary metabolism (also called special metabolism)	Olyan kémiai átalakulások, amelyek nem feltételei az adott szervezet életben maradásának.
biológiai makromolekula (biopolimer) biological macromolecule (biopolymer)	Élő szervezetekben képződő, kisebb alapegységek (monomerek) kovalens kötődésével létrejövő makromolekulák. Három típusuk: fehérjék (polipeptidek, monomer: α -aminosav), nukleinsavak (polinukleotidok, monomer: nukleotid), glikánok (poliszacharidok, monomer: egyszerű cukor/monoszacharid).
elsődleges szerkezet primary structure	A biopolimerek monomer egységeinek kapcsolódási sorrendje (szekvenciája). Az elsődleges szerkezet lineáris a fehérjék és a nukleinsavak esetén, míg elágazó is lehet a poliszacharidoknál.
másodlagos szerkezet secondary structure	A biomakromolekula helyi (lokális) rendezettségét mutató részletei (fehérjék esetén pl. az α -helix vagy β -redő szerkezeti elemek).
harmadlagos szerkezet tertiary structure	A biomakromolekula egészének három dimenziós szerkezete, amelyben valamennyi atom helyzete ismeretes. Egyetlen alegységből álló biomakromolekula esetén a biológiai funkciót megvalósító szerkezet az ún. natív szerkezet/konformáció.
negyedleges szerkezet quaternary structure	Több, különálló, kovalens kapcsolatban nem álló biopolimerlánc térbeli elrendeződése, amely valamilyen biológiai funkciót lát el.
ötödleges szerkezet quinternary structure	Eltérő típusú biomakromolekulák nem kovalens összekapcsolódása, melyek sejtalkotókat képeznek (pl. fehérje-DNS: hisztonok, fehérje-RNS: riboszómák, fehérje-lipid: liposzómák).
csoportvédelem protection	Funkciós csoportok átalakítása oly módon, hogy ezáltal megakadályozzuk részvételüket bizonyos kémiai átalakulásokban (pl. a hordozó molekula kapcsolási reakciójában biopolimerek vagy alegységeik felépítésekor).
kapcsolás	Általánosan: két molekula között (kovalens) kötés kialakítása.

coupling	Biopolimerek szintézise során a jellemző (amid/peptid, glikozidos, foszfodiészter) kovalens kötés kialakítása.
védőcsoport eltávolítás deprotection	A csoportvédelemre kialakított molekularészlet (védőcsoport) eltávolítása oly módon, hogy az előállított új molekula szerkezete ne sérüljön.
ortogonális védelem orthogonal protection	Több, eltérő típusú védőcsoport egyidejű alkalmazásakor a védőcsoportok olyan készlete, amelyben minden egyes csoport eltávolítható (megfelelő kémiai reakciókkal) az összes többi lehasadása nélkül.
aminosav amino acid	Olyan karbonsav, amely a szénlánc valamely szénatomján aminocsoportot tartalmaz.
ikerion(os szerkezet) zwitterion(ic structure)	Aminosavak esetén az a szerkezet, amelyben a karboxilcsoport deprotonált, az aminocsoport protonált formában van jelen. Az ellentétes töltések következtében kifelé semleges részecske.
izoelektromos pont isoelectric point	Az a pH érték, amelynél az aminosavak valamennyi molekulája ikerionos formában van jelen. Ekkor elektromos térben (elektroforézis során) nem történik elmozdulás. Az aminosavak anyagi jellemzője.
elektroforézis electrophoresis	Folyadékban diszpergált, elektromos töltéssel bíró részecskék elmozdulása külső elektromos erőter hatására.
reduktív aminálás reductive amination	Aminok előállításának módszere, melynek során egy karbonilvegyület és egy amin nukleofil addícióját követő vízeliminációval keletkező imint redukálunk. Az α -aminosavak bioszintézise során hasonló átalakulás játszódik le.
transzaminálás transamination	Egy oxosav és egy aminosav között lejátszódó reakció, melynek során az amino és az oxo funkciós csoportok kicserélődnek. Az α -aminosavak bioszintézise során transzamináz enzimek katalizálják ezt a folyamatot.
fehérjealkotó α-aminosavak proteinogenic α-amino acids	Az α -aminosavoknak az a mintegy húsz képviselője, amelyek a fehérjék felépítésében részt vesznek.
esszenciális aminosavak essential amino acids	Adott szervezet által nem előállítható aminosav, ezeket a táplálékkal kell bejuttatni.
peptid peptide	Aminosavakból létrejövő vegyülettípus, melyben az egyik aminosav acilezi a másik aminosav aminocsoportját.
N-terminus (N-terminális aminosav) N-terminus (N-terminal amino acid)	Peptidekben (fehérjékben) az a láncvégi aminosav, amelynek az aminocsoportja nem vesz részt peptidkötésben.
C-terminus (C-terminális	Peptidekben (fehérjékben) az a láncvégi aminosav, amelynek a

aminosav) C-terminus (C-terminal amino acid)	karboxilcsoportja nem vesz részt peptidkötésben.
Sanger-lebontás Sanger degradation	Peptidek (fehérjék) <i>N</i> -terminálisának meghatározása 2,4-dinitro-fluorbenzollal (Sanger reagens) végzett reakció, majd tömény savas hidrolízis révén.
Edman-lebontás Edman degradation	Peptidek (fehérjék) <i>N</i> -terminálisának meghatározása fenilizotiocianáttal végzett reakció, majd savas kezelés révén, amikor csak az <i>N</i> -terminális aminosav hasad le. Alkalmos mintegy 50-70 tagú peptidlánc aminosav-sorrendjének meghatározására, automatizálható.
szekvenálás sequencing	Biopolimerekben a monomerek kapcsolódási sorrendjének meghatározása.
szilárd fázisú szintézis solid-phase synthesis	Olyan kémiai szintézis, amelyben a reagáló molekulák egyike szilárd fázishoz (pl. polimer gyöngy, üveg) van rögzítve, és így vesz részt kémiai átalakulásban valamely reagenssel. Lehetővé teszi igen nagy reagensfőlétszám alkalmazását és a kívánt termék egyszerű elválasztását a melléktermékektől és a reagensfőlétszámától.
szilárd fázisú peptidszintézis solid-phase peptide synthesis	Peptidek előállítása szilárd hordozón (igen gyakran klórmetilezett, divinilbenzollal térhálósított polisztirol gyantán, ún. Merrifield gyantán). A lánc felépítése a <i>C</i> -terminális felől halad az <i>N</i> -terminális felé a Boc vagy a Fmoc stratégia alkalmazásával.
Boc és Fmoc stratégia Boc and Fmoc strategy	A szilárd fázisú peptidszintézis során leggyakrabban alkalmazott eljárások, melyekben az aminosavak aminocsoportját <i>t</i> -butoxikarbonil (Boc) vagy fluorenilmetoxikarbonil (Fmoc) csoportokkal védik.
fehérje protein	A biomakromolekulák (biopolimerek) egyik csoportja, melyekben peptidkötéssel kapcsolódó α -aminosavak, mint monomerek alkotnak lineáris láncot.
amidkötés (peptidkötés) amide bond (peptide bond)	Karbonsavak karboxilcsoportja és aminok aminocsoportja között (formálisan) vízkilépéssel kialakuló kovalens kötés; a képződő vegyületek az amidok. Aminosavak között kialakuló amidkötés a peptidkötés.
alfa(α)-hélix α-helix	Fehérjék gyakori másodlagos szerkezeti eleme, ahol a főlánc atomjai térbeli csavarvonalban rendeződnek el, melyet a peptidkötések NH és CO csoportjai között kialakuló H-hidak stabilizálnak. Az aminosav oldalláncok a csavarvonalon kívülre mutatnak.
béta(β)-(redőzött) lemez β-(pleated) sheet	Fehérjék gyakori másodlagos szerkezeti eleme, ahol a peptidkötések egymással szöget bezáró síkokban foglalnak helyet. Az éleken az alfa-szénatomok találhatóak, az aminosav oldalláncok a síkok ellentétes oldalai felé mutatnak. Több β -redős szál lemezt alkothat.
Ramachandran diagram Ramachandran diagram	A peptidek/fehérjék főláncában található, szabadon rotáló kötések (C_{α} -C és C_{α} -N) diéderes szögeinek (Ψ és Φ) egymás függvényében történő

(plot)	síkbeli ábrázolása. A másodlagos szerkezetek elkülönülő tartományokban található.
hurok loop	A fehérjék kanyarhoz hasonló, de annál több aminosavból álló másodlagos szerkezeti eleme.
kanyar turn	A fehérjelánc irányát megváltoztató, 2-6 aminosavat magába foglaló másodlagos szerkezeti elem, ahol a szélső aminosavak egymáshoz közel helyezkednek el. Leggyakoribb a 4 aminosavból álló β -kanyar.
motívumok (szuperszekunder szerkezeti elemek) motifs (supersecondary structures)	Biomakromolekulákban (pl. fehérjeláncban) több másodlagos szerkezeti elem kapcsolódásával létrejövő lokális struktúrák: pl. görög kulcs (Greek key), hajtű (hairpin). (β -hajtűben két, antiparalel β -redőt egy β -kanyar köt össze.)
diszulfidhíd disulfide bridge	R-S-S-R szerkezeti elem, rendszerint tiolcsoportok oxidatív kapcsolódásával jön létre. Fehérjékben a harmadlagos szerkezet kialakításában vesz részt (vö. cisztein-cisztin átalakulás).
hidrofób effektus hydrophobic effect	Apoláros molekulák (vagy molekularészletek) aggregációja vizes oldatban vízmolekulák kiszorításával. Fontos szerepe van biomakromolekulák (főleg fehérjék) harmadlagos szerkezetének kialakításában.
biomassza biomass	Az élő szervezeteket alkotó anyag. Lehet pl. állati vagy növényi, az utóbbit gyakran tekintik megújuló nyersanyagnak vagy energiahordozónak.
szénhidrát (szacharid) carbohydrate (saccharide)	Gyűjtőnév, melyet a (leggyakrabban, de nem kizárólagosan) szénből, hidrogénből és oxigénből felépülő, egyszerű cukrokat tartalmazó vegyületekre (beleértve az oligo- és poliszacharidokat is) alkalmazunk.
egyszerű cukrok (monoszacharidok) simple sugars (monosaccharides)	Királis polihidroxi aldehidek (aldózok) vagy ketonok (ketózok). Híg savas hidrolízissel tovább nem bonthatók.
glikóz glycose	Egyszerű cukrok általános megnevezése.
piranóz pyranose	Egyszerű cukrok hattagú gyűrűs formája.
furanóz furanose	Egyszerű cukrok öttagú gyűrűs formája.
anomer szénatom anomeric carbon atom	Egyszerű cukrok laktolgyűrűs formájának képződésekor keletkező új aszimmetria centrum.
gyűrűs félacetál (laktol)	Hidroxilcsoport karbonilcsoportra történő intramolekuláris nukleofil

cyclic hemiacetal (lactol)	addíciójával keletkező vegyülettípus.
Fischer projekció, projektív képlet Fischer projection, projective formula	Molekulák térszerkezetének síkbeli ábrázolása, melynek előállítása során szigorúan meghatározott vetítési szabályok alkalmazásával biztosítjuk az egy-egy értelmű megfelelést.
Haworth-Boeseken képlet Haworth-Boeseken formula	A szénhidrátok gyűrűs formáinak ábrázolására alkalmazott perspektivikus képlet, ahol a gyűrű atomjait egy síkban levőnek tételezzük fel, amely az ábrázolás síkjára merőlegesen helyezkedik el. A szubsztituensek a gyűrű síkja alatt és fölött találhatóak.
Mills képlet Mills formula	A szénhidrátok gyűrűs formáinak ábrázolása oly módon, hogy a gyűrű a papír síkjában van, és az e sík elé, illetve mögé mutató kötési irányokat vastagított, illetve szaggatott vonallal jelöljük. Előnyös pl. több gyűrűt tartalmazó származékok esetén.
konformációs képlet conformational formula	A szénhidrátok tényleges térszerkezetét a legjobban visszaadó perspektivikus ábrázolás.
szék Chair	Hattagú telített gyűrűk legstabilisabb konformációja. A gyűrű két-két szemben lévő atomja egy síkban van, a maradék kettő közül az egyik a sík alatt, a másik a sík fölött található. Piranózyűrűs monoszacharidok esetén két szék konformáció létezik (${}^4C_1$ és ${}^1C_4$), melyek energiatartalma eltérő.
félszék Half chair	Hattagú gyűrűk egyik konformációja, melyben négy egymáshoz kapcsolódó atom egy síkban van, a maradék kettő közül az egyik a sík alatt, a másik a sík fölött található (pl. ${}^0H_5$).
csavart (ferde) kád Skew boat	Hattagú telített gyűrűk egyik flexibilis konformációja. Három egymáshoz kapcsolódó és egy velük átellenes helyzetű atom egy síkban van, a maradék kettő közül az egyik a sík alatt, a másik a sík fölött található (pl. ${}^3S_5$).
kád Boat	Hattagú telített gyűrűk egyik flexibilis konformációja. A gyűrű két-két szemben lévő atomja egy síkban van, a maradék kettő a sík azonos oldalán található (pl. ${}^{2,5}B$).
boríték Envelope	Öt- és hattagú gyűrűk magas energiatartalmú konformációja, melyekben egy atom kivételével az összes többi egy síkban van (pl. ${}^4E$).
anomer anomer	Az anomer szénatom konfigurációjában különböző epimer monoszacharid származékok.
anomer effektus anomeric effect	Először szék konformációjú piranózyűrűs monoszacharidokban megfigyelt sztereoelektron effektus: az anomer szénatomon lévő nagy elektronegativitású szubsztituens axiális helyzete energetikailag kedvezőbb.
elektrosztatikus modell	Az anomer effektus értelmezésének egyik modellje, amely az anomer szénatom és szubsztituense kötésének dipólusmomentuma, valamint a

electrostatic modell	gyűrűs oxigén nemkötő elektronpárjainak eredő dipólusmomentuma relatív elhelyezkedése alapján választja ki az alacsonyabb energiájú anomert.
delokalizációs modell delocalization modell	Az anomer effektus értelmezésének egyik modellje, amely szerint a gyűrűs oxigén axiális helyzetű nemkötő elektronpárjának delokalizálódása az anomer szén és szubsztituense kötésének lazító pályájára csökkenti az adott anomer energiátartalmát.
mutarotáció mutarotation	(Szó szerint: az optikai forgatóképesség változása) Szacharidok esetén az anomerek egymásba alakulását (egészen pontosan a mutarotációs egyensúlyi elegy kialakulását) kísérő forgatóképesség változás.
glikozid glycoside	Gyűrűs szénhidrátok anomer szénatomja és egy másik molekula között heteroatomon át létrejövő kötést tartalmazó, acetál jellegű vegyülettípus. A heteroatomtól függően lehet <i>O</i> -, <i>S</i> -, <i>N</i> -glikozid. Általános felépítése: glikon-heteroatom-aglikon.
glikozidos hidroxilcsoport glycosidic hydroxyl group	Gyűrűs szénhidrátok anomer szénatomjához kapcsolódó hidroxilcsoport (félacetálos hidroxil, a laktolgyűrű szabad hidroxilcsoportja).
glikozil donor cdonor	Glikozidok előállításakor a glikont szolgáltató reakciópartner.
glikozil akceptor glycosyl acceptor	Glikozidok előállításakor az aglikon-heteroatom molekularészt szolgáltató reakciópartner.
Fischer-féle glikozidszintézis Fischer glycoside synthesis	Egyszerű <i>O</i> -glikozidok előállítási módszere: redukáló szacharidot oldószerként alkalmazható alkohollal reagáltatnak savas katalizátor jelenlétében.
Koenigs-Knorr típusú glikozidszintézis Koenigs-Knorr type glycoside synthesis	Glikozil-halogenidek soft Lewis-savak (leggyakrabban Ag(I)-sók) és alkoholok jelenlétében végzett átalakítása.
oligoszacharid oligosaccharide	Glikozidos kötésekkel összekapcsolódó, 2-20 azonos vagy eltérő monoszacharidból álló vegyületek gyűjtőneve. Lehetnek egyenes vagy elágazó láncúak.
diszacharid disaccharide	Glikozidos kötéssel összekapcsolódó, 2 monoszacharidból álló vegyületek gyűjtőneve. Lehet redukáló és nem-redukáló.
nem redukáló di-, oligoszacharidok non-reducing di-, oligosaccharides	Nem található bennük szabad glikozidos hidroxilcsoport.
redukáló di, oligoszacharidok reducing di,	Szabad glikozidos hidroxilcsoportot tartalmaznak.

oligosaccharides	
nem redukáló vég non-reducing end	Oligo/poliszacharid láncok végén található, szabad glikozidos hidroxilcsoportot nem tartalmazó monoszacharid egység.
redukáló vég reducing end	Oligo/poliszacharid láncok végén található, szabad glikozidos hidroxilcsoportot tartalmazó monoszacharid egység.
szacharóz (nádcukor, répacukor) sucrose (cain sugar, beet sugar)	α -D-Glükopiranozil- β -D-fruktofuranozide. Nem redukáló, édes ízű diszacharid.
cellobióz cellobiose	4-(β -D-Glükopiranozil)-D-glükopiranóz. Redukáló diszacharid, a cellulóz alkotórésze.
maltóz maltose	4-(α -D-Glükopiranozil)-D-glükopiranóz. Redukáló diszacharid, a keményítő és a glikogén alkotórésze.
ciklodextrin cyclodextrine	Ciklikus oligoszacharidok, melyek α (1,4) kötéssel kapcsolódó D-glükopiranóz egységekből állnak. A monoszacharidok száma szerint α - (6), β - (7) és γ - (8) ciklodextrineket ismerünk.
poliszacharid polysaccharide	Glikozidos kötésekkel összekapcsolódó, több száz, gyakran több ezer azonos vagy eltérő monoszacharidból álló vegyületek gyűjtőneve. Lehetnek egyenes vagy elágazó láncúak.
homopoliszacharid homopolysaccharide	Azonos monoszacharidokból álló poliszacharidok gyűjtőneve.
heteropoliszacharid heteropolysaccharide	Eltérő monoszacharidokból álló poliszacharidok gyűjtőneve.
glikán glycan	Oligo- és poliszacharidok általános megnevezése. Gyakran használják glikokonjugátumok szénhidrát részének megnevezésére is.
cellulóz cellulose	Természetes poliszacharid, β -(1 $\rightarrow$ 4) glikozidos kötésű D-glükóz egységek lineáris polimerje, a növények fő vázanyaga.
kitin chitin	Természetes poliszacharid, β -(1 $\rightarrow$ 4) glikozidos kötésű D-glükózamin egységek lineáris polimerje, az ízeltlábúak, gombák, puhatestűek fő vázanyaga.
pektin pectin	Természetes poliszacharidok keveréke, fő komponense az α -(1 $\rightarrow$ 4) glikozidos kötésű D-galakturonsavakból álló homogalakturonán. Jó géllépcső sajátsága miatt élelmiszeripari felhasználása jelentős.
keményítő starch	Természetes poliszacharid, α -(1 $\rightarrow$ 4) glikozidos kötésű D-glükóz egységek lineáris (amilóz) és α -(1 $\rightarrow$ 6) kötésekkel elágazó láncú (amilopektin) polimerjeinek keveréke, a növények fő tartalék tápanyaga.

glikogén glycogen	Természetes poliszacharid, az amilopektin analóg szerkezetű, de annál több elágazást tartalmazó vegyület, állatok és gombák tartalék tápanyaga.
mukopoliszacharidok (glikózaminoglikánok) mucopolysaccharides (glycosaminoglycans)	Nyálkapoliszacharidok: lineáris heteropoliszacharidok, melyek ismétlődő diaszacharid egységekből állnak. A diszacharidok egyik komponense hexopiranoz vagy hexopiranuronsav, a másik hexózamin típusú monoszacharid. Innen ered a glikózaminoglikán (GAG) elnevezés. A kötőszövetek fontos alkotórészei.
glikokonjugátum glycoconjugate	Általánosan szénhidrátok és más (biológiai) molekulák glikozidos kötéssel összekapcsolt vegyületei: fontos képviselőik pl. a glikoproteinek, glikopeptidek, proteoglikánok, peptidoglikánok, glikolipidek, lipopoliszacharidok.
peptidoglikán (murein) peptidoglycan (murein)	A baktériumok sejtfalát felépítő glikokonjugátum, lineáris heteropoliszacharid láncokból és oligopeptidekből álló térhálós szerkezetű vegyület. A poliszacharid β -(1 $\rightarrow$ 4) glikozidos kötésű <i>N</i> -acetyl-glükózamin (NAG) és <i>N</i> -acetyl-muraminsav (NAM) egységek váltakozásával épül fel, a NAM egységek között fajspecifikus oligopeptidek alakítják ki a térhálós szerkezetet. A β -laktám antibiotikumok támadáspontjai.
proteoglikánok proteoglycans	A sejtközötti térben (extracelluláris mátrixban) megtalálható, igen sűrűn glikozilezett fehérjék, melyek szénhidrátkomponensei főképpen glikózaminoglikánok.
glikoproteinek glycoproteins	Fehérjék aminosav oldalláncaihoz (szerin vagy threonin OH – <i>O</i> -glikoprotein; aszparagin (CO)NH ₂ - <i>N</i> -glikoprotein) glikozidos kötéssel kapcsolódó szénhidrátot (főleg oligoszacharidokat) tartalmazó vegyülettípusok. Alapvető szerepet játszanak egyebek között a sejtszintű kommunikációban és felismerésben.
glikolipidek glycolipids	Lipidek és szénhidrátok konjugátumai, melyekhez változatos biológiai funkciók köthetők, pl. sejtszintű kommunikáció és felismerés, membránalkotók, vércsoport antigének.
glikokalix glycocalix	(Szó szerint: „cukorkabát”) A sejtek felszínét borító, a sejtmembránban található glikokonjugátumok szénhidrátrészeiből álló réteg. Összetétele és szerkezete jellemző (specifikus) az adott sejtre.
szénhidrátkód carbohydrate (sugar) code	A szénhidrátok (főleg glikokonjugátumokban található oligoszacharidok) által hordozott biológiai információ, amely a glikánok szekvenciájában, gyűrűméretében, kötésmódjában, anomer konfigurációjában, elágazásaiban, substituenseiben és téralkatában van tárolva.
proteom proteom	Egy adott biológiai egység (pl. sejt, szövet vagy organizmus) által előállított fehérjék összessége.
glikom	Egy adott biológiai egység (pl. sejt, szövet vagy organizmus) által előállított szénhidrátok összessége.

glycom	
genom genom	Egy szervezet teljes örökítő információállománya, amely a szervezetek többségében a DNS-ben van kódolva.
transzkriptom transcriptom	Adott sejt által termelt RNS molekulák összessége.
mikroheterogenitás microheterogeneity	Adott anyag molekuláinak csekély szerkezeti eltérése, amely nem jár a tulajdonságok megváltozásával. Jellemző biológiai molekulák esetén, pl. cellulózláncok hosszúsága, glikánokban az elágazások gyakorisága, glikoproteinekben a glikozilezettség mértéke.
antigén antigen	Olyan anyag, amely antitestek termelését váltja ki (<i>antitest generátor</i>), és ezáltal immunválaszhoz vezet.
antitest (ellenanyag) antibody	Az immunrendszer által termelt fehérje (immunglobulin), amely felismeri a szervezetbe került idegen anyagokat (pl. baktériumokat, vírusokat) és részt vesz semlegesítésükben.
haptén hapten	Olyan kismolekula, amely önmagában nem, csak egy nagyobb hordozóhoz (pl. fehérjéhez) kapcsolva képes immunválaszt kiváltani.
vakcina vaccine	Betegséget okozó szervezet antigénjeit tartalmazó készítmény, amely elősegíti antitestek termelését és ezáltal immunitás kialakulását az adott kórokozóval szemben.
nukleinsav nucleic acid	Nukleotidokból, mint monomer egységekből felépülő lineáris biopolimerek, melyek a genetikai információ tárolásáért és kifejezéséért felelősek.
DNS DNA	Dezoxi-ribonukleinsav: 2-dezoxi-D-ribózt tartalmazó nukleinsav, amely a genetikai információt tárolja.
RNS RNA	Ribonukleinsav: D-ribózt tartalmazó nukleinsavak, melyek három típusa (hírvivő – messenger, mRNS; szállító – transzfer, rRNS; riboszomális, rRNS) a genetikai információ továbbításában és a fehérjeszintézisben játszik alapvető szerepet.
nukleobázis nucleobase	Nitrogén-heterociklusos vegyületek, amelyek a nukleotidok felépítésében vesznek részt. Típusaik a pirimidin (citozin, timin – csak DNS-ben, uracil – csak RNS-ben) és a purinvázis (adenin, guanin) származékok.
nukleozid nucleoside	N-Glikozid típusú vegyületek, melyekben a nukleobázisok egyik nitrogénatomjához (pirimidinekben N1, purinokban N9) 2-dezoxi-β-D-ribofuranosyl- (DNS) vagy β-D-ribofuranosyl csoport (RNS) kapcsolódik. Típusaik: citidin C, timidin T, uridin U, adenosin A, guanozin G.
nukleotid nucleotide	A nukleozidok cukorrészének 5'-OH csoportján foszfátésztert tartalmazó vegyületek. A monofoszfátok a nukleinsavak monomerjei.

	Di- és trifoszfát származékaik fontos metabolitok.
Watson-Crick-modell Watson-Crick model	A DNS első publikált szerkezeti modellje (a ma ismert formák, az A, B és Z változatok közül a B), amely meghatározott geometriai paraméterekkel leírható, jobbmenetű, ellentétes irányba haladó, egymás körül felcsavarodó két helikális cukor-foszfát lánc között hidrogénkötésekkel kapcsolódó bázispárokkal jellemezhető.
bázispár base pair	A DNS szerkezetek jellegzetessége, amely szerint a nukleotidok meghatározott párokba rendeződnek a nukleobázisok mérete/váza és a hidrogénkötések száma szerint (adenin-timin, A-T és guanin-citozin G-C). A DNS-RNS átíráskor is ezek a szerkezeti jellemzők határozzák meg a létrejövő RNS-t (G-C helyett G-U párral).
foszfodiészter kötés phosphodiester bond	Nukleinsavak cukor-foszfát láncában található kötések, melyek az egyes nukleotid monomerek 3'- és 5'-OH csoportjait kapcsolják össze.
purin bázisok purine bases	A nukleobázisok kondenzált gyűrűs vázat (imidazo[4,5-d]pirimidint) tartalmazó típusai (adenin, guanin).
pirimidin bázisok pyrimidine bases	A nukleobázisok pirimidin (1,3-diazin) vázat tartalmazó típusai (citozin, timin, uracil).
hírvivő RNS messenger RNA (mRNA)	A DNS-RNS átírás (transzkripció) során keletkező RNS molekula, melynek szerepe a fehérjeszintézisre vonatkozó információk továbbítása a riboszómákhoz.
riboszomális RNS ribosomal RNA (rRNA)	A fehérjeszintézist végző sejtszervecske, a riboszóma legfontosabb alkotórésze.
szállító RNS transfer RNA (tRNA)	A riboszómán történő fehérjeszintézis során az egyes aminosavakat a polipeptidlánc továbbépítési pontjához szállító molekulák.
retroszintézis retrosynthesis	Szerves szintézisek tervezésére szolgáló módszer (retroszintetikus analízis), melynek során a célvegyületet kisebb részekre bontjuk az ún. szétkapcsolások (disconnection) révén mindaddig, amíg egyszerűen hozzáférhető építőkövekhez, kiindulási anyagokhoz jutunk.
szétkapcsolás disconnection	A retroszintetikus analízis során alkalmazott művelet, melynek során a célmolekula kötéseit (pl. a polarizációjának megfelelően) elhasítva szintonokhoz jutunk. Utóbbiak szintézis-ekvivalensei azok a vegyületek, amelyekben a szintonra jellemző polaritású atomok találhatóak, és amelyek felhasználásával a szintézis megvalósítható.
barbitursav (barbiturátok) barbituric acid (barbiturates)	2,3,6-Trihidroxipirimidin, melynek 5-helyzetben szubsztituált származékai (a barbiturátok) között számos nyugtató, altató, görcsoldó hatású gyógyszer található. Függőség kialakulása miatt ma inkább csak intravénás narkotikumként és antiepileptikumként használatosak.
molekuláris biológia	Francis Crick által lefektetett elv, amely a szekvenciális információ

központi dogmája central dogma of molecular biology	továbbításának sejten belüli irányát adja meg: DNS → RNS → fehérje. Ezzel ellentétes (valamint fehérje → fehérje) irányú információátadás nem történik.
fehérjeszintézis protein synthesis	Az a folyamat, amellyel a sejtek felépítik a működésükhöz szükséges fehérjéket. Főbb részei a transzkripció (DNS-RNS átírás) és a transláció (a polipeptidlánc szintézise a riboszómán). A fehérjék biológiailag aktív formái a legtöbbször további (ún. poszttranszlációs) módosulásokkal és feltekeredéssel (folding) jönnek létre.
transzkripció transcription	A sejtmagban végbemenő folyamat, melynek során a DNS kettős hélice felnyílik, és az ún. templát szálról RNS másolat készül.
genetikai kód genetic code	Azon szabályszerűségek összessége, amelyek meghatározzák, hogy a DNS-ben tárolt genetikai információ hogyan határozza meg a fehérjék aminosav sorrendjét. A nukleinsavakban három nukleotidból álló részlet (bázis triplet vagy kodon) határoz meg egy aminosavat.
replikáció replication	A biológiai öröklődés alapvető folyamata, melynek során a DNS megkettőződik.
transzláció translation	A fehérjeszintézisnek a sejt plazmában végbemenő részfolyamata, melyben a hírvivő RNS által kódolt aminosav szekvencia szerint a riboszómán létrejön a fehérjemolekula.
lipidek lipids	Kémiai igen változatos vegyületcsoportok gyűjtőneve. Közös megkülönböztető jegyük: vízben oldhatatlanok.
triglicerid triglyceride	Glicerin és zsírsavak triésztere.
zsírok fats	Trigliceridek szobahőmérsékleten szilárd halmazállapotú keverékei. Főleg telített zsírsavakat tartalmaznak.
olajok oils	Trigliceridek szobahőmérsékleten folyadék halmazállapotú keverékei. Főleg telítetlen zsírsavakat tartalmaznak.
foszfolipidek, foszfogliceridek (glicerofoszfolipidek) phospholipids, phosphoglycerides (glycerophospholipids)	Glicerin két zsírsavval és az egyik primer alkoholos hidroxilcsoporton foszforsavval észteresített származékai, amelyekben a foszfáthoz további poláros molekularészek kapcsolódhatnak (pl. etanolamin, kolin, szerin, glicerin, inozitol). Amphipatikus molekulák, a biológiai membránok fő alkotórészei.
szfingolipidek sphingolipids	A szfingozin (D-eritro-2-amino-1,3-dihidroxi-oktadecén) aminocsoportján zsírsavval acilezett, a primer alkoholos csoporton további poláros molekularészt (pl. etanolamint, kolin, glikozidos kötésű mono- vagy oligoszacharidot) tartalmazó vegyületek.
glikolipidek	Általában szénhidrátot és lipid típusú molekulát glikozidként tartalmazó glikokonjugátumok. Az ABO vércsoport antigének pl.

glycolipids	glikoszfingolipidek.
szterinek sterols	Szteránvázis alkohol típusú vegyületek gyűjtőneve, eredetük szerint lehetnek fito-, zoo-, mikoszterinek (pl. koleszterin).
összetett (elszappanosítható, hidrolizálható) lipidek complex (saponifiable, hydrolysable) lipids	Hidrolízissel bontható lipidtípusok: trigliceridek, foszfo- és glikolipidek, viaszok.
viaszok waxes	Hosszú láncú zsírsavak (C ₁₄ -C ₃₆) és alkoholok (C ₁₆ -C ₃₀) észterei. Olvadáspontjuk (60-100 °C) magasabb a trigliceridekéénél.
egyszerű (nem hidrolizálható) lipidek simple (non-hydrolysable) lipids	Hidrolízissel nem bontható lipidtípusok: eikozanoidok, terpenoidok, szteroidok, karotinooidok.
eikozanoidok eicosanoids	Az eikozanoidok parakrin hormonok, amelyek a képződés helye közelében fejtenek ki hatást. Főbb típusaik: prosztaglandinok, tromboxánok, leukotriének.
terpenoidok (izoprenoidok) terpenoids (isoprenoids)	A természetes anyagok legnagyobb csoportja, öt szénatomos izoprén egységek összekapcsolódásával jönnek létre.
szteroidok steroids	Három ciklohexán és egy ciklopentán gyűrűből álló, anellált gyűrűrendszert tartalmazó vegyületek gyűjtőneve.
karotinooidok carotenoids	A tetraterpének egyedüli képviselői, 40 szénatomos, (többnyire) folyamatosan konjugált kettőskötés-rendszert tartalmazó vegyületek, természetes pigmentek.
zsírsavak fatty acids	Alifás monokarbonsavak, amelyek láncja lehet telített vagy telítetlen. A természetes eredetűek páros számú szénatomot tartalmaznak.
esszenciális zsírsav essential fatty acid	A szervezet számára létfontosságú zsírsavak, melyeket az adott organizmus nem képes előállítani, ezért a táplálékkal kell felvennie (pl. az ω-3 és ω-6 zsírsavak).
szappan soap	Zsírsavak nátrium- vagy káliumsói, felületaktív anyagok. Trigliceridek (zsírok és olajok) lúgos hidrolízisének termékei.
amfipatikus (amfifil) molekulák amphipathic (amphiphilic) molecules	Egymástól elkülönülő hidrofil (poláros) és hidrofób (apoláros) részeket/atomcsoportokat tartalmazó vegyületek (pl. felületaktív anyagok, szappanok, tenzidek, foszfolipidek).
koleszterin cholesterol	Membránalkotó szteránvázis alkohol, amely több fontos szteroid bioszintézisének kiindulási anyaga is (pl. szteroid hormonok, epesavak, D-vitamin).

micella micelle	Amfipatikus molekulák oldatában kialakuló (gömbszerű) aggregátumok.
lipid kettősréteg lipid bilayer	Amfipatikus lipidek (foszfolipidek, koleszterin) molekuláiból vizes közegben kialakuló, két molekularétegből álló membrán.
liposzóma liposome	Mesterségesen előállított, amfipatikus molekulák kettősrétege által bezárt térrész, melynek belsejében is oldatfázis található.
sejtmembrán cell membrane	Foszfolipidekből és koleszterinből álló kettősréteg, amely két vizes fázist választ el egymástól: a sejt beltartalmát és a sejten kívüli teret. A sejtmembrán részeinek tekinthetők a kettősrétegbe beépülő, illetve azon áthatoló különféle egyéb molekulák (pl. fehérjék, glikoproteinek, glikolipidek).
lipid tutajok lipid rafts	A sejtmembrán speciális tartományai, melyekben pl. a koleszterin, egyéb lipidek pl. szfingomielin), fehérjék feldúsulnak.
Claisen kondenzáció (észterkondenzáció) Claisen condensation (ester condensation)	Észtermolekulák között lejátszódó, szén-szén kötés kialakulását eredményező reakció, melynek során az egyik észter bázis hatására α -helyzetben deprotonálódva (enolátképzés) nukleofilként támad a másik észter acil szénatomján, melyről az alkoxicsoport lehasad (acil nukleofil szubsztitúció). A termék egy β -keto-észter típusú vegyület.
koenzim A (CoA) coenzyme A (CoA)	Adenozin-difoszfátból, pantoténsavból és ciszteaminból felépülő koenzim, melynek fontos szerepe van a zsírsavak bioszintézisében és oxidatív lebontásában, illetve a citrátkörben a piruvát oxidációjában.
dimetilallil-pirofoszfát dimethylallyl pyrophosphate	A terpenoidok bioszintézisének egyik kulcsvegyülete.
izopentenil-pirofoszfát isopentenyl pyrophosphate	A terpenoidok bioszintézisének egyik kulcsvegyülete.
fej-láb illeszkedés, ~kapcsolódás head-to-tail coupling	Terpenoidokban az izoprén egységek kapcsolódásának egyik módja, ahol az egyik izoprén 1-es szénatomja (fej) a másik izoprén 4-es szénatomjához (láb) kötődik.
láb-láb illeszkedés, ~kapcsolódás tail-to-tail coupling	Terpenoidokban az izoprén egységek kapcsolódásának egyik módja, ahol két izoprén 4-es szénatomja (láb) között alakul ki kötés.
hemiterpén hemiterpene	Egyetlen izoprén egységet tartalmazó C_5 terpenoidok (pl. prenil, izovaleriánsav).
monoterpén monoterpene	Két izoprén egységet tartalmazó C_{10} terpenoidok (pl. geraniol, limonén).
szeszkviterpén	Három izoprén egységet tartalmazó C_{15} terpenoidok (humulén,

sesquiterpene	farnezol).
diterpén diterpene	Négy izoprén egységet tartalmazó C ₂₀ terpenoidok (pl. geranilgeranil pirofoszfát, cafestol).
szeszterterpén sesterterpene	Öt izoprén egységet tartalmazó C ₂₅ terpenoidok (geranilfarnezol).
triterpén triterpene	Hat izoprén egységet tartalmazó C ₃₀ terpenoidok (szkvalén, lanoszterin).
tetraterpén tetraterpene	Nyolc izoprén egységet tartalmazó C ₄₀ terpenoidok (karotinoidok).
szkvalén squalene	Két farnezil pirofoszfát láb-láb illeszkedésével kialakuló nyílt láncú triterpén, melynek eltérő gyűrűzáródásai vezetnek a pentaciklusos triterpénekhez, illetve lanoszterinen át a szteroidokhoz.
politerpének polyterpenes	Nagyszámú izoprén egységet tartalmazó természetes polimerek.
kaucsuk caoutchouc	Természetes, fej-láb illeszkedésű politerpén, melyben a kettős kötések konfigurációja <i>cisz</i> .
guttapercha guttapercha	Természetes, fej-láb illeszkedésű politerpén, melyben a kettős kötések konfigurációja <i>transz</i> .
szaponinok saponins	Glikozidok, melyek alacsony koncentrációban is vizes oldatok habzását okozzák. Amfipatikus molekulák, melyek hidrophil része a szénhidrát, hidrophób része lehet szteroid vagy pentaciklusos triterpenoid.
szívre ható szteroid glikozidok cardioactive steroid glycosides	Szívelégtelenségek és aritmiaik kezelésére alkalmazott (növényi eredetű) szteroid glikozidok.
epesavak bile acids	C ₂₄ szteroid karbonsavak, melyek az epében sóik formájában fordulnak elő, feladatuk a zsírok emulzifikálása és az emésztés elősegítése.
hormonok hormones	A kémiai hírvivők egyik csoportja. Belső elválasztású mirigyek (endokrin rendszer) által termelt anyagok, melyek a véráramba kerülve (a szervezet távoli pontjain is) szabályozzák a szervezet működését. Kémiailag változatos szerkezetűek, pl. peptidek (pl. oxitocin, vazopresszin, inzulin)), szteroidok (nemi hormonok, mellékvesekéreg hormonjai), katecholaminok (pl. epinefrin=adrenalin, norepinefrin=noradrenalin).
lipoproteinek lipoproteins	Fehérjék és lipidek komplexuma (ötödleges szerkezet), melyet foszfolipidek (egyrétegű) hárttyája vesz körül, és a belsejében

	elhelyezkedő zsírok, koleszterin észterek, stb. vizes közegben történő szállítására szolgál.
sikimisav útvonal shikimic acid (or shikimate) pathway	Elsődlegesen aromás aminosavak (fenilalanin, tirozin, triptofán) előállítását végző, mikroorganizmusokban és növényekben (de állatokban nem!) működő soklépéses biokémiai szintézis, melynek metabolitjai többek között a fenilpropanoidok és az alkaloidok bioszintézisének kiindulási anyagai.
tanninok (csersavak) tannines	Növényi eredetű polifenolok (pl. a sikimisav útvonal metabolitjaiból keletkező galluszsav észterei), melyek képesek fehérjék összekapcsolására és kicsapására (bőrcserzés). Számos élelmiszer, gyümölcsök, italok is tartalmaznak tanninokat.
galluszsav gallic acid	3,4,5-Trihidroxibenzoesav, a tanninok igen gyakori összetevője észtere formájában.
fahéjsav és kumarinsav cinnamic acid and coumaric acid	3-Fenil-, illetve 3-(4-hidroxifenil)-propénsav, melyek a fenilalaninból, illetve tirozinból történő ammónia-eliminációval keletkeznek.
hidroxi-fahéjalkoholok hydroxy-cinnamyl alcohols	Fahéjsav típusú vegyületek (pl. kumarinsav, kávéssav, ferulasav) karboxilcsoportjának redukciója révén keletkező primer alkoholok; dimerizációjuk lignánokhoz, polimerizációjuk ligninhez vezet.
fenolok oxidatív kapcsolása phenolic oxidative coupling	A lignán- és ligninképződés alapreakciói, melyekben fenolból oxidatív behatásra keletkező fenoxilgyök, illetve ennek izomerjei kombinálódnak. Az összekapcsolódást követő tautomerizációval <i>o</i> - és <i>p</i> -helyzetben hidroxilezett difenil-éter és bifenil származékok képződnek.
lignán lignan	Két hidroxi-fahéjalkohol molekulából oxidatív behatásra képződő gyökök kombinációs és addíciós reakcióiban keletkező vegyületek.
lignin lignin	Hidroxi-fahéjalkoholokból oxidatív behatásra képződő gyökök kombinációs és addíciós reakcióiban keletkező, szabálytalan, nem ismétlődő szerkezetű polimer. A fás szárú növényekben a cellulózzal együtt a fő vázalkotó anyag.
flavonoidok flavonoids	Fenilpropanoid típusú vegyületek, a kromán telített gyűrűjének szénatomjaihoz kapcsolódó fenilcsoport helyzetétől függően flavonoid (2-Ph), izoflavonoid (3-Ph), neoflavonoid (4-Ph) vázúak lehetnek.
fenilpropanoidok phenylpropanoids	Fenilalaninból képződő növényi eredetű vegyületek, közös jellemzőjük a fenilcsoporttal kapcsolódó három szénatomos lánc (amely további gyűrű része is lehet). Képviseleik pl. a fahéjsavak- és alkoholok, kromán- és kumarinvázas vegyületek, flavonoidok.
antocianidinek antocyanidines	Növényi színyanyagok, színük a pH-tól függ. Vázukat a flavonból származtatható aromás flaviliumion alkotja, változatosan hidroxilezett származékaik glikozidjai az antocianinok.
alkaloidok	Kis molekulatömegű, nitrogéntartalmú, (főképp) növényi eredetű,

alcaloides	többszörre bázisos jellegű vegyületek, gyakran farmakológiai hatással. Felosztásuk történhet pl. a bioszintézis kiindulási aminosava szerint vagy a bennük található gyűrűk szerkezetére alapján.
antibiotikumok antibiotics	Antibiotikum: baktériumok vagy gombák által termelt anyag, amely más baktériumokat vagy gombákat elpusztít, vagy növekedésüket megakadályozza. Ma már tág értelemben, eredetüktől függetlenül minden olyan anyagot antibiotikumnak nevezünk, amelyek a fenti hatásokat mutatják.
szimbiózis symbiosis	Két vagy több különböző faj (általában egymásra utalt) szoros együttélése. A szimbiózisban mindkét fél kölcsönös előnyökhöz jut.
antibiózis antibiosis	Az allelopátia egyik fajtája. Egyes növények, algák, baktériumok, korallak, vagy gombák képessége arra, hogy bizonyos molekulák kibocsátása útján a környezetükben levő más növények stb. életfolyamatait gátolják, illetve lehetetlenné tegyék.
allelopátia allelopathy	Biológiai jelenség: növények, algák, baktériumok, korallak vagy gombák szerves vegyületek kibocsátásával szomszédjaik életfolyamatait befolyásolják, azok növekedését elősegítik vagy gátolják, sőt magjaik csírázását is megakadályozzák.
baktericid bactericide	A baktericid anyagok megölik a baktériumokat. A bakteriális sejtfalat vagy sejtmembránt vagy létfontosságú bakteriális enzimeket támadó antibiotikumok (β -laktámok, illetve kinolonok, szulfonamidok) általában baktericid hatásúak.
bakteriosztatikus bacteriostatic	A bakteriosztatikus antibiotikumok gátolják a baktériumok növekedését és szaporodását, de nem ölik meg őket. A bakteriális fehérjeszintézist támadó antibiotikumok (aminoglikozidok, makrolidok, tetraciklinek) általában bakteriosztatikus hatásúak.
széles- és szűk spektrumú antibiotikumok broad- and narrow- spectrum antibiotics	A széles spektrumú antibiotikumok sokféle baktérium ellen hatásosak, míg a szűk spektrumúak csak egyes típusokra (Gram-pozitívak vagy Gram-negatívak) hatnak.
aminoglikozidok aminoglycosides	Az antibiotikumok egyik csoportja, melyben egy aminociklitol egységhez 2-3 ritka monoszacharid kapcsolódik glikozidos kötéssel.
béta(β)-laktám antibiotikumok β-lactam antibiotics	2-Azetidinon= β -laktám gyűrűt tartalmaznak önmagában vagy más gyűrűkkel anellálva, legfontosabb képviselőik a monobaktámok, penicillinek és cefalosporinok. A bakteriális sejtfal szintézisét gátolják.
penicillinek penicillines	A klinikumban használatos legrégebbi antibiotikumok, vázukban a β -laktám gyűrű tiazolidinellel van kondenzálva.
fermentáció fermentation	Kémiai folyamat, amelynek során sejtes (esetleg sejtmentes) közegben valamely szerves anyagot enzim hatásának kitéve bontanak le. Jellemzően baktériumok vagy élesztőgombák használatával végzik,

	és pl. cukrokat bontanak le oxigén kizárásával. Tipikus fermentációs termék a sör, a bor és egyes antibiotikumok (pl. penicillin).
félszintézis semisynthesis	Félszintézis vagy részleges kémiai szintézis segítségével történik természetes forrásból izolált anyagok további átalakítása valamilyen hasznos terméké. Akkor célszerű az alkalmazása, ha az átalakítandó molekula nagyon bonyolult vagy teljes szintézissel végzett előállítására költséges. Alkalmazzák pl. penicillinszármazékok előállításakor.
totálszintézis total synthesis	Nagy molekulájú, bonyolult vegyületek előállítása könnyen hozzáférhető, olcsó kismolekulák felhasználásával.
cefalosporinok cefalosporines	Az antibiotikumok egyik csoportja, melyben a β -laktám gyűrű egy dihidrotiazin résszel van kondenzálva. Alkalmazható penicillinallergia esetén is.
monobaktámok monobactams	A (nem kondenzált) β -laktám gyűrű oldalláncainak változtatásával is hatékony antibiotikumok nyerhetők, előállításuk (ellentétben a penicillinekkal és a cefalosporinokkal) szintetikusán történik.
makrolid antibiotikumok macrolid antibiotics	Makrociklusos laktonok tipikusan 12-16 atomos gyűrűvel, a polién makrolidok esetén 26-38 atomos gyűrűvel, melyek metil- és hidroxilcsoportokkal vannak helyettesítve, utóbbiak közül egy vagy több glikozilezett is lehet. A fehérjészintézist gátolják.
porfirin porphin skeleton	Négy pirrolgyűrű (2- és 5-helyzetben) metincsoportokkal összekapcsolva alkotja ezt a Hückel-aromás makrociklust. Fémionok koordinációjára alkalmas.
porfirinek porphirines	A porfirin analóg makrociklusok, pl. a klorin- vagy a korrin. Fémionok koordinációjára alkalmasak, biológiailag fontos komplex vegyületek alkotórészei (klorofill, B ₁₂ vitaminok).
hem haem (British), heme (American)	Vas(II) és helyettesített porfirin komplexe, amely oxigén szállító fehérjék (hemoglobin, mioglobin) proszterikus csoportja. Citokrómokban (redoxi reakciókban szerepet játszó membránfehérjék) az elektrontranszferben vesz részt.
klorofill chlorophyll	Növények (valamint algák és cianobaktériumok) zöld színanyaga, a fotoszintézis fényabszorbere. Magnézium(II) és helyettesített klorin komplexé.
vitaminok vitamines	A vitaminok a(z emberi) szervezet számára nélkülözhetetlen, kis molekulatömegű, változatos összetételű szerves vegyületek, melyeket a táplálékkal kell felvenni. Egyes vitaminok képződése elővitaminokból (provitaminokból) is történhet. Nem minden szervezet számára azonos vegyületek a vitaminok (pl. a C-vitamin az ember számára nélkülözhetetlen, de a legtöbb állat képes előállítani). Két nagy csoportjuk a zsírban (A, D, E, K), illetve a vízben oldódó (B, C, H, P) vitaminok.